

vom găsi în 1915 în paginile «Epocii» sau ale altor publicații conservatoare și liberale. Dimpotrivă, presa cu orientare progresistă a relevat problematica profund socială a piesei, atitudinea ei critică, îndemnul la protest. Astfel «Viața Românească» arată că «problema răului și a nenorocirilor umane s-a înfățișat lui Gorki drept consecință imediată și fatală a nedreptei alcătuirii sociale»¹. Și mai limpede scotea în evidență «Lupta (România Muncitoare)» valoarea agitatorică a piesei gorkiene: «Traiul mizerabil pe care-l duc eroii lui Gorki în acest azil de noapte, nedreptatea strigătoare pe care o zăresc deodată, face ca în sufletele lor să incolțească uneori sămânța urei și revoltei»².

Succesul raportat de drama lui Gorki la București a îndemnat și conducerea Teatrului Național din Iași s-o repună pe afiș (stagiunea 1915—1916), aducând și unele modificări în interpretare. Astfel rolul actorului a fost de astă dată încredințat lui State Dragomir, care a avut «o frumoasă creație... (ce) i-a atras o admirație meritată»³.

E interesant de semnalat că, în timpul războiului și al refugiului (1916—1917), trupa ieșeană a făcut cîteva deplasări prin orașele din Moldova (de pildă, la Botoșani, Bacău etc.) cu un repertoriu în care figura la loc de cinste *Azilul de noapte*⁴.

În perioada dintre cele două războaie mondiale atmosfera nu a fost în genere propice difuzării literaturii ruse. Cercurile guvernante burghezo-moșierești au dus o politică sistematică de împiedicare a răspîndirii acestei literaturi, ale cărei idealuri progresiste și caracter realist-critic nu-i putea fi pe plac. Totuși, în primii ani de după 1917, sub înrîurirea directă a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și a avîntului mișcării muncitorești, care și-a găsit expresia cea mai vie în întemeierea Partidului Comunist, literatura rusă a găsit o circulație ceva mai largă, mai intensă decît în anii următori. Spre această literatură și-au îndreptat privirile mulți scriitori de frunte ai literaturii noastre, care au căutat în ea pilde și îndemnuri de urmat. Într-un articol din 1921, intitulat sugestiv *Spre literatura rusă*, Cezar Petrescu vorbea de «succesul întîmpinat de literatura rusească în toată Europa», pe care-l explica prin «ingenuitatea și curajul bărbătesc cu care e privită viața de către scriitorii Rusiei», prin «setea... de-a găsi alte răspunsuri întrebărilor la care bătrînele civilizații s-au mulțumit cu soluții amăgitoare, convenționale și fragile...» Cezar Petrescu își încheia articolul cu îndemnul semnificativ: «Fie ca drumul dibuirilor noastre să treacă pe acolo unde au cules atît de pline de sevă roade Tolstoi, Gogol, Dostoevski, Gorki»⁵. Iar ziarul «Rampa» afirma în 1922 că faptul «cel mai remarcabil» al vremii «este apariția literaturii dramatice rusești în mișcarea teatrală românească»⁶, pentru a mărturisi curînd după aceea din nou: «literatura dramatică rusească își face loc din ce în ce mai mult pe scenele noastre»⁷. Atestări de același fel ne aduc și

¹ Art. cit.

² Art. cit.

³ AGLAE PRUTEANU, *Amintiri din teatru*, p. 230.

⁴ AGLAE PRUTEANU, *ibidem*.

⁵ ION DARIE (CEZAR PETRESCU), *Spre literatura rusă*, «Gîndirea», Cluj, 1921, 1 oct., p. 201—203.

⁶ *Teatrul rusec la noi*, «Rampa», 1922, 9 febr., p. 1.

⁷ *Cronica teatrală: Crimă și pedeapsă*, «Rampa», 1923, 12 oct., p. 6.